
Profilul gospodăriilor care economisesc – instrument important în segmentarea pieței bancare

**Dr. Andreea CAMBIR
Cornelia BARTI
Sofica MUȘAT
Gheorghe Emanoil VAIDA**

Abstract

Segmentarea pieței bancare joacă un rol foarte important în strategia de marketing, permitând diferențierea ofertei și propunerea de produse specifice și adaptate pentru fiecare segment de piață. Una dintre principalele metode de segmentare este cea care folosește criteriile socio-economice – după vârstă, sex, venit, statut ocupațional, situație geografică, etc.

Articolul se axează pe analiza empirică a comportamentului de economisire al gospodăriilor în România și realizarea unui profil al acestor gospodării în funcție de criteriile socio-demografice. Analiza constituie punct de plecare în fundamentarea segmentării pieței bancare și a marketingului instituțiilor financiare. Pentru realizarea acestui studiu s-au folosit rezultatele Anchetei Bugetelor de Familie din perioada 2006-2014.

Cuvinte cheie: venituri, profilul gospodăriilor, economisire, depuneri, comportament financiar

JEL Classification: D140

Introducere

În ultimele decenii, domeniul financiar-bancar a cunoscut, în ultimii ani, o creștere și o diversificare permanentă, ceea ce a condus, din partea instituțiilor financiar-bancare, la extinderea portofoliului de servicii oferite, inovarea permanentă, promovarea eficienței, dar și elaborarea unor noi strategii orientate spre client și pe comportamentul financiar al acestora.

În acest context și pentru dezvoltarea “orientată” a propriei afaceri, instituțiile financiare au început să-și îmbunătățească activitatea de marketing prin identificarea și atragerea unor clienți potriviți, care să le asigure profitabilitatea pe termen lung. O lucrare importantă în domeniul marketingului bancar a fost elaborată de M.R. Young (1999) „Market structure analysis: a foundation for developing and assessing bank strategy”

Situația financiară și comportamentul gospodăriilor au o influență semnificativă asupra stabilității sistemului financiar și în România. Tematica

a fost abordată în diferite lucrări de cercetare științifică și în studii care se concentrează, în special, pe elaborarea unor strategii de marketing bancar (Cetină, Odobescu, 2007; Daj, Chirca, 2009) și asupra comportamentului consumatorului de servicii financiare (Cătoi, Teodorescu, 2003).

În acest articol este realizată o cercetare empirică a veniturilor gospodăriilor, a comportamentului financiar al acestora, precum și a profilului gospodăriilor care economisesc, folosindu-se ca sursă de date Ancheta Bugetelor de Familie. Analiza rezultatelor acestei cercetări este focalizată pe identificare gospodăriilor care economisesc și studierea profilului acestora după caracteristici demografice, economico-sociale ale capului gospodăriei și localizarea teritorială a acestora.

Sursa datelor

Sursa datelor utilizată la realizarea analizei empirice a profilului gospodăriilor care economisesc este Ancheta Bugetelor de Familie (ABF). Aceasta anchetă realizată în fiecare an începând cu anul 2001, de către Institutul Național de Statistică, colectează informații de la un eșantion de peste 36000 gospodării din mediul urban și rural, selectate aleator din toate județele țării și municipiul București. ABF este organizată ca o anchetă trimestrială continuă, cu colectare lunară de date, pe un eșantion de peste 9000 gospodării, împărțit în subeșantioane lunare de peste 3000 gospodării fiecare.

Această cercetare asigură informațiile necesare pentru evaluarea veniturilor, cheltuielilor și consumului populației. De asemenea rezultatele anchetei permit realizarea unor analize aprofundate asupra situației economico-sociale a populației și a gospodăriilor.

Sfera de cuprindere acoperă toate gospodăriile, din mediul urban și rural, selectate în mod aleator din toate județele țării și din Municipiul București. Sunt cuprinse în cercetare gospodării din toate categoriile socio-economice: salariați, patroni, lucrători pe cont propriu în agricultură, lucrători pe cont propriu în activități neagricole, șomeri, pensionari, alte categorii. Apartenența gospodăriei la una din aceste categorii socio-economice se stabilește pe baza statutului ocupațional principal declarat al capului gospodăriei.

Fac obiectul înregistrării toate persoanele din gospodăriile selectate - prezente, temporar absente sau plecate pentru o perioadă mai îndelungată - care participă integral sau parțial la bugetul gospodăriei (venituri și cheltuieli).

Evoluția veniturilor gospodăriilor

În accepțiune generală, veniturile populației ar trebui să se constituie într-un principal factor al capacității persoanelor de a economisi. În condițiile în care veniturile sunt suficient de mari pentru a duce un trai

decent, iar cheltuielile sunt gestionate corect, fără a face risipă, se pot face economii.

Conform rezultatelor Anchetei bugetelor de familie, în perioada 2006 – 2013, veniturile totale medii lunare pe o gospodărie, în termeni nominali, au crescut an de an, ajungând în anul 2013 să înregistreze valori de aproape 2 ori mai mari decât în anul 2006. În structura veniturilor totale, veniturile bănești au avut ponderea cea mai mare. Altfel spus creșterea veniturilor gospodăriilor a fost influențată în principal de majorarea veniturilor bănești.

Evoluția veniturilor totale și a ponderii veniturilor bănești în veniturile totale, în perioada 2006-2013

Tabel 1

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Venituri totale (medie lunară pe o gosp. - lei)	1386,32	1686,74	2131,67	2315,99	2304,28	2417,26	2475,04	2559,05
% venituri bănești în venituri totale	80,7	81,1	83,1	83,7	83,9	81,7	82,4	83,5

Sursa: Ancheta Bugetelor de Familie

În anul 2014¹, veniturile totale, în termeni nominali, au fost de 2500,7 lei lunar pe gospodărie și de 937,7 lei pe persoană, iar veniturile bănești, au reprezentat, și în acest an, principala sursă de formare a veniturilor totale (84,1% din veniturile totale).

Nivelul și structura veniturilor unei gospodării sunt determinate de numărul persoanelor aducătoare de venit, în special de numărul persoanelor ocupate și de tipul de activitate pe care acestea o desfășoară. Contribuția diferitelor surse la formarea veniturilor gospodăriilor este determinată de statutul ocupațional al persoanelor care compun gospodăriile, în principal de statutul capului gospodăriei, care se identifică, în cele mai multe cazuri, cu principalul aducător de venituri. Astfel, în cazul gospodăriilor de salariați principala formă de venit o reprezintă veniturile salariale, la gospodăriile de pensionari – veniturile din prestații sociale, la gospodăriile de lucrători pe cont propriu – veniturile din activități neagricole independente, iar în cazul gospodăriilor de agricultori – veniturile din agricultură și contravaloarea consumului de produse agroalimentare din resurse proprii.

Existența unei relații directe între nivelul de pregătire, vârsta persoanelor care aduc venituri și nivelul acestor venituri sunt evidențiate prin

1. Rezultatele anchetei au fost estimate pe baza populației rezidente și nu sunt comparabile cu anii precedenți.

analiza veniturilor pe categorii de gospodării grupate după nivelul de instruire și vârsta capului gospodăriei.

În general, venituri mai mari se regăsesc la persoanele adulte care au absolvit o formă de învățământ superior. Astfel, în anul 2014, veniturile totale, medii lunare pe o gospodărie, ale gospodăriilor în care capul gospodăriei este absolvent al învățământului superior au fost de 2,9 ori mai mari decât ale gospodăriilor în care capul gospodăriei a absolvit numai școala primară sau nu a absolvit nicio formă de învățământ și de 1,8 ori mai mari decât ale gospodăriilor în care capul gospodăriei a absolvit învățământul secundar. Niveluri mai ridicate ale veniturilor totale medii lunare au înregistrat gospodăriile în care vârsta capului gospodăriei se încadra în grupa de vârstă 35-49 ani (2990,0 lei), 25-34 ani (2809,4 lei) și 50-64 ani (2650,7 lei), iar mai scăzute cele de 15-24 ani (1918,4 lei) și 65 ani și peste (1845,7 lei).

O diferențiere a nivelului și structurii veniturilor se înregistrează și în profil teritorial. Astfel, pe întreaga perioadă 2006-2014, în mediul urban veniturile medii lunare pe o gospodărie depășesc nivelul veniturilor la nivel de țară și evident sunt mult mai mari decât în mediul rural. În anul 2014, veniturile medii pe o gospodărie din mediul urban au fost cu 30,0% mai mari decât cele ale gospodăriilor din mediul rural.

În ceea ce privește diferențierea veniturilor pe regiuni, se poate remarca faptul că, cele mai mari venituri medii lunare s-au înregistrat de-a lungul întregii perioade analizate în regiunea București-Ilfov, iar cele mai scăzute în regiunile Nord-Est, Sud-Vest și Sud-Est. În anul 2014, venituri medii lunare cele mai mari s-au înregistrat în regiunea București-Ilfov (3420,2 lei pe gospodărie), iar cele mai scăzute în Nord-Est (2122,6 lei pe gospodărie).

Ponderea venitului mediu lunar pe gospodărie la nivelul regiunilor, în venitul mediu lunar pe ansamblul gospodăriilor

Tabel 2
- procente -

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nord-Est	93,9	91,6	89,7	92,1	88,9	90,0	91,2	90,0
Sud-Est	90,1	91,7	90,2	90,1	88,1	90,1	87,7	86,2
Sud	90,8	97,1	96,6	97,2	102,8	96,7	98,4	95,0
Sud-Vest	94,9	90,7	92,0	89,3	92,6	89,3	91,0	92,3
Vest	102,3	101,2	102,4	104,8	101,8	105,2	110,4	105,6
Nord-Vest	101,4	101,9	102,9	98,0	100,2	103,9	101,9	102,0
Centru	102,4	100,8	100,1	98,9	99,8	102,5	101,2	107,1
București-Ilfov	132,1	130,9	133,5	136,2	131,9	129,1	125,8	130

Sursa: Ancheta Bugetelor de Familie

Profilul gospodăriilor care economisesc

În termeni financiari-bancari prin activitatea de segmentare se înțelege un proces de divizare a pieței în grupuri omogene de cumpărători, cu caracteristici similare, în funcție de anumite criterii sau variabile de segmentare (geografice, demografice, psihografice sau comportamentale). (Filip și Ploșteanu, 2009, p. 672).

În cele ce urmează va fi analizat profilul gospodăriilor care economisesc și al celor care fac depuneri la bănci, în funcție de caracteristicile socio-economice ale capului gospodăriei, precum și de localizarea teritorială a gospodăriei.

Analiza balanței veniturilor și cheltuielilor gospodăriilor evidențiază economia sau deficitul de resurse financiare la nivelul fiecărei gospodării. În perioada 2006 – 2013 s-au înregistrat economii de resurse cu valori medii lunare pe o gospodărie cuprinse între 81,7 lei în anul 2006 și 241,7 lei în anul 2013, cu cea mai mare valoare de 268,7 lei atinsă în anul 2009.

În anul 2014, economiile au reprezentat în medie pe o gospodărie 231,5 lei lunar, ceea ce a însemnat 9,3% din veniturile totale

Din aceste economii, românii au depus la bănci o proporție variind între 19% în anul 2006 și 6% în anul 2010 (Tabel 3).

Evoluția economiilor și depunerilor bancare în perioada 2006 - 2013

Tabel 3

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Economii (medii lunare pe o gosp. - lei)	81,66	144,78	216,48	268,66	241,3	233,5	230,6	241,7
% în venituri totale	5,9	8,6	10,2	11,6	10,5	9,7	9,3	9,4
Sume depuse la bănci (medie lunară pe gosp. - lei)	15,52	16,83	24,59	20,40	14,92	18,44	15,18	21,01
% în economii	19,01	11,62	11,36	7,59	6,18	7,90	6,58	8,69

Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie

Legătura dintre economii și nivelul veniturilor este evidentă în distribuția pe decile. În anul 2014, gospodăriile din prima decilă au înregistrat un deficit de aproape 10% din totalul veniturilor, iar gospodăriile din următoarele nouă decile înregistrează economii, care ajung la decila D10 la aproape 18 % din veniturile totale. Astfel, cu excepția gospodăriilor din prima decilă, analiza relației dintre veniturile și cheltuielile totale ale gospodăriilor, distribuite după diferite caracteristici, evidențiază existența economiilor la toate tipurile de gospodării, indiferent de distribuție.

Cele mai mici economii (până în 10% din veniturile totale) s-au regăsit la gospodăriile din grupele de vârstă 15-24 ani, 25-34 ani, 35-49 ani (+3,8%, +8,3%, +7,7%), la cele conduse de persoane cu nivelul de pregătire primar și secundar (+6,9%, +8,3%), precum și la cele distribuite după sexul capului gospodăriei (+9,8% la cele conduse de persoane de sex masculin și +7,1% la cele conduse de o femeie). Distribuția gospodăriilor după statutul ocupațional al capului relevă faptul că în afară de gospodăriile de șomeri care înregistrează deficit, celelalte tipuri de gospodării economisesc.

Profilul gospodăriilor care economisesc nu corespunde în totalitate cu cel al gospodăriilor care își depun banii la bănci. Acest fapt demonstrează faptul că sumele economisite nu sunt depuse la bănci integral, ci se folosesc și în alte scopuri, cum ar fi, de exemplu restituirea creditelor. Diferențele dintre sumele economisite și cele depuse în bănci pe fiecare tip de gospodărie constituit în funcție de caracteristicile capului gospodăriei sunt prezentate în tabelul de mai jos.

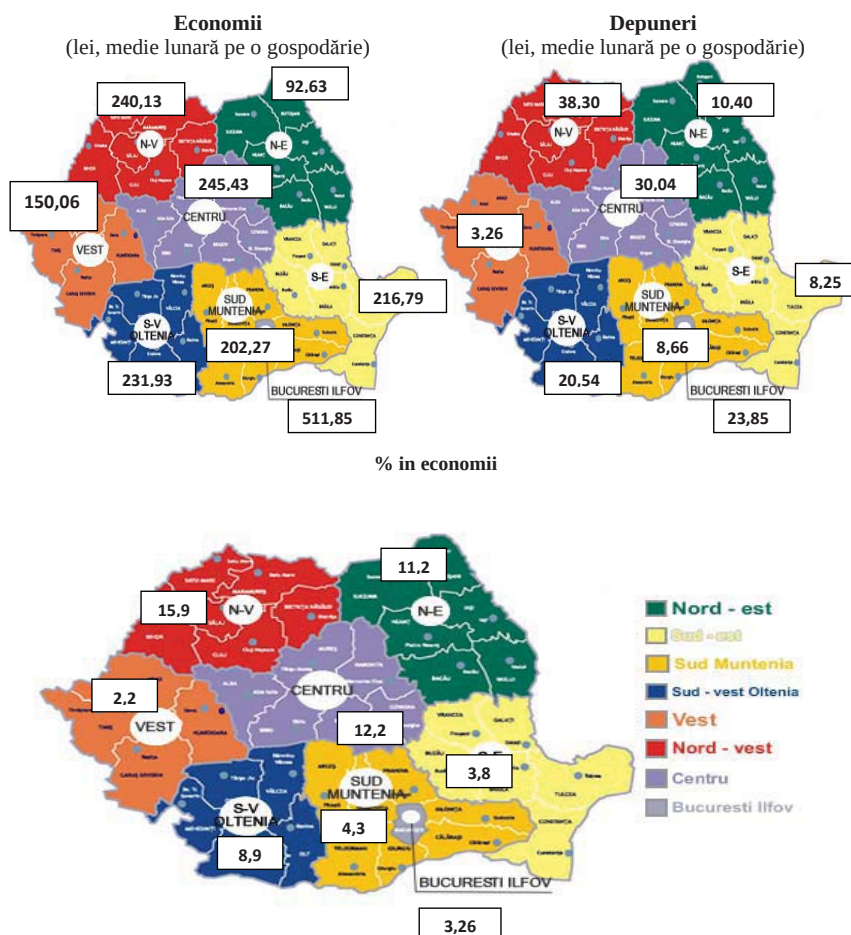
Economiile și depunerile realizate de gospodării în anul 2014, pe tipuri de gospodării

Tabel 4

	Economii (lei, medie lunară pe o gospodărie)	Depuneri (lei, medie lunară pe o gospodărie)	% în economii (procente)
Total gospodării	231,5	17,69	7,6
Statutul ocupațional			
Salariați	357,9	20,78	5,8
Lucrători pe cont propriu	86,1	7,76	9,0
Agricultori	61,7	12,55	20,3
Șomeri	-14	0,5	-
Pensionari	209,2	19,05	9,1
Grupe de vârstă			
15-24	72,3	-	-
25-34	234,1	6,83	2,9
35-49	229,6	14,01	6,1
50-64	269,2	23,03	8,6
65 și peste	204,8	20,41	10,0
Sexe			
Barbati	273,47	20,09	7,3
Femei	125,47	11,62	9,3
Nivel de instruire			
Primar	99,5	6,8	6,8
Secundar	197,95	14,78	7,5
Superior	569,24	46,41	8,2

Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie

Economii și depunerile realizate de gospodării în anul 2014, pe regiuni statistice

Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie

Analiza comportamentului gospodăriilor în ceea ce privește economisirea și depunerile la instituțiile financiare, în funcție de caracteristicile socio-economice ale capului gospodăriei și teritoriale ale gospodăriilor, relevă următoarele:

- după statutul ocupațional: gospodăriile de salariați reușesc să economisească cel mai mult, dar ponderea cea mai mare a sumelor depuse din economiile realizate o dețin gospodăriile de agricultori (20,3%);

-
- după vârstă: gospodăriile în care capului gospodăriei are vârsta cuprinsă între 50 – 64 ani economisesc cel mai mult, dar proporția sumelor depuse este mai mare la cele în care capului gospodăriei are vârsta peste 65 ani;
 - după sex: gospodăriile conduse de bărbați economisesc mai mult, iar cele conduse de femei depun mai mult;
 - după nivelul de instruire: gospodăriile conduse de o persoană cu studii superioare economisesc de aproape 6 ori mai mult decât gospodăriile conduse de o persoană cu nivel de instruire primar și depune la bănci într-o proporție mare;
 - la nivel regional, gospodăriile din regiunea București – Ilfov, care dețin și veniturile cele mai mari în profil teritorial, economisesc mai mult, dar regiunea unde se înregistrează ponderea cea mai mare a sumelor depuse din cele economisite este regiunea Nord-Vest.

Concluzii

Comportamentul gospodăriilor în ceea ce privește economisirea este influențat radical de mărimea veniturilor acestora. În ceea ce privește depunerile la instituțiile bancare, gospodăriile își modifică comportamentul în funcție de alți factori legați în principal de caracteristicile socio-demografice și teritoriale.

Aspectele generale referitoare la profilul gospodăriilor care economisesc sau depun, descrise în acest studiu, pot fi utilizate în activitățile de marketing bancar și de segmentare a piețelor bancare, dar pentru a asigura o consistență a informațiilor privind segmentele posibilor utilizatori ai produselor bancare, este necesară o analiză detaliată și a comportamentului vis-a-vis de diversele produse bancare ce vor fi lansate pe piață.

Acknowledgement

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul de cercetare științifică “Segmentarea populației bancare din România” 43/12.07.2013.

Referințe

1. Baker, S. R., Debt and the Consumption Response to Household Income Shocks, Economics Department Stanford University, 2014
2. Cătoiu, I., Teodorescu, N., Comportamentul consumatorului, Editura Uranus, București, 2003.
3. Cetină, I., Odobescu, E., Strategii de marketing bancar, Editura Economică, București, 2007.
4. Daj, A., Chirca, A., Marketing Strategies: Innovative Financial Services – Determining or Overcoming the Crisis, ICEEMS, Brașov, 2009.
5. Glick, R., Lansing, K.J., Global Household Leverage, House Prices, and Consumption, FRBSF Economic Letter, 2009.

-
6. Isaksen, I.S.A., Gauss, M., Myhre, G., Walter Anthony, K.M. and Ruppel, C. (2011). Strong atmospheric chemistry feedback to climate warming from Arctic methane emissions. *Global Biogeochemical Cycles* 25: doi: 10.1029/2010GB003845.
 7. Zeithaml, V.A., *How Consumer Evaluation Processes differ Between Goods and Services*, Chicago, 1981.
 8. Young, M.R., (1999), „Market structure analysis: a foundation for developing and assessing bank strategy”, în *International Journal of Bank Marketing*, Vol. 17.
 9. *** *Coordonate ale nivelului de trai în România. Veniturile și consumul populației*, INS, 2015